

VRAK – MUSEUM OF WRECKS
ARKEOLOGISK RAPPORT 2023:1

WASAHAMNEN

MARINARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING I AVGRÄNSANDE
SYFTE INOM FASTIGHETEN DJURGÅRDEN 1:1, STOCKHOLMS LÄN

L2015:7789

STOCKHOLMS SOCKEN
STOCKHOLMS KOMMUN
STOCKHOLMS LÄN

VRAK
MUSEUM OF
WRECKS

MARCO ALÍ

en del av STATENS MARITIMA OCH TRANSPORTHISTORISKA MUSEER

VRAK – MUSEUM OF WRECKS
ARKEOLOGISK RAPPORT 2023:1

WASAHAMNEN

MARINARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING I AVGRÄNSANDE
SYFTE INOM FASTIGHETEN DJURGÅRDEN 1:1, STOCKHOLMS LÄN

L2015:7789

STOCKHOLMS SOCKEN
STOCKHOLMS KOMMUN
STOCKHOLMS LÄN

MARCO ALÍ

Vrak – Museum of Wrecks
en del av Statens maritima
och transporthistoriska museer

P.O. Box 27131
SE-102 52 Stockholm
Tel 08 519 549 00

www.vrak.se
www.smtm.se

Statens maritima och transporthistoriska museer
är miljöcertifierade enligt ISO 14001.

2023 Vrak - Museum of Wrecks
Arkeologisk rapport 2023:1

Grafisk form: AB Typoform.

Omslagsbild: Vy över Allmänna konst- och industriutställningen på Djurgården i Stockholm 1897.

Maskinhallen till höger och flottbron där flottan hade sin flytande utställning.

Foto: Thorvald Gehrman, 1897, Tekniska museets arkiv (Digitalt Museum: TEKA0145650).

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY),

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.

Spridningstillstånd Sjöfartsverket Dnr: 22-04957

INNEHÅLL

Sammanfattning	6
Bakgrund	8
Syfte och metod	8
Topografi och kulturmiljö	9
Tidigare undersökningar	12
Genomförande	13
Resultat	14
Diskussion och tolkning	18
Referenser	19
Tekniska och administrativa uppgifter	21
Sonarbilaga	22

SAMMANFATTNING

Inför Kungliga Svenska Segel Sällskapets (KSSS) planerade anläggande av en provisorisk pontonhamn utanför Wasahamnen i Stockholm (fig. 1) har Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) genomfört en marinarkeologisk förundersökning i avgränsande syfte. En side scan sonarkartering av aktuellt vattenområde utfördes, med efterföljande dykbesiktning. Förundersökningen genomfördes 23 och 25 maj 2022 på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Fem stycken sonarindikationer togs ut varav en inom undersökningsområdet, ID1. Indikationen ID1 dykbesiktigades och visade sig vara ett område med en förhöjning på botten. I området noterades bojstenar, sten, olika timmer, flaskor, plastavfall och två stycken lösa timmer, som med stor sannolikhet är knän från en fartygslämning. I den östra delen av området finns det en stenkista med pålar nedtryckta i sediment.

FIGUR 1. Förundersökningsområdet utanför Wasahamnen på Djurgården i Stockholm. Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Håkan Thorén och Marco Ali, SMTM. Skala: 1:10 000.

BAKGRUND

Kungliga Svenska Segel Sällskapet (KSSS) planerade att placera provisoriska pontoner i vattnet utanför anläggningen Wasahamnen på Djurgården för eventet Gotland Runt 2022. Placeringen av pontonerna innebär att detta skulle förankras i botten. Området är beläget inom fornlämning L2015:7789. Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) har genomfört en förundersökning i avgränsande syfte efter ett beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län.

SYFTE OCH METOD

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att förhindra att fornlämning skadas i samband med anläggningen av den tillfälliga pontonhamnen. Förundersökningsområdet karterades med hjälp av en side scan sonar och en dykbesiktning genomfördes.

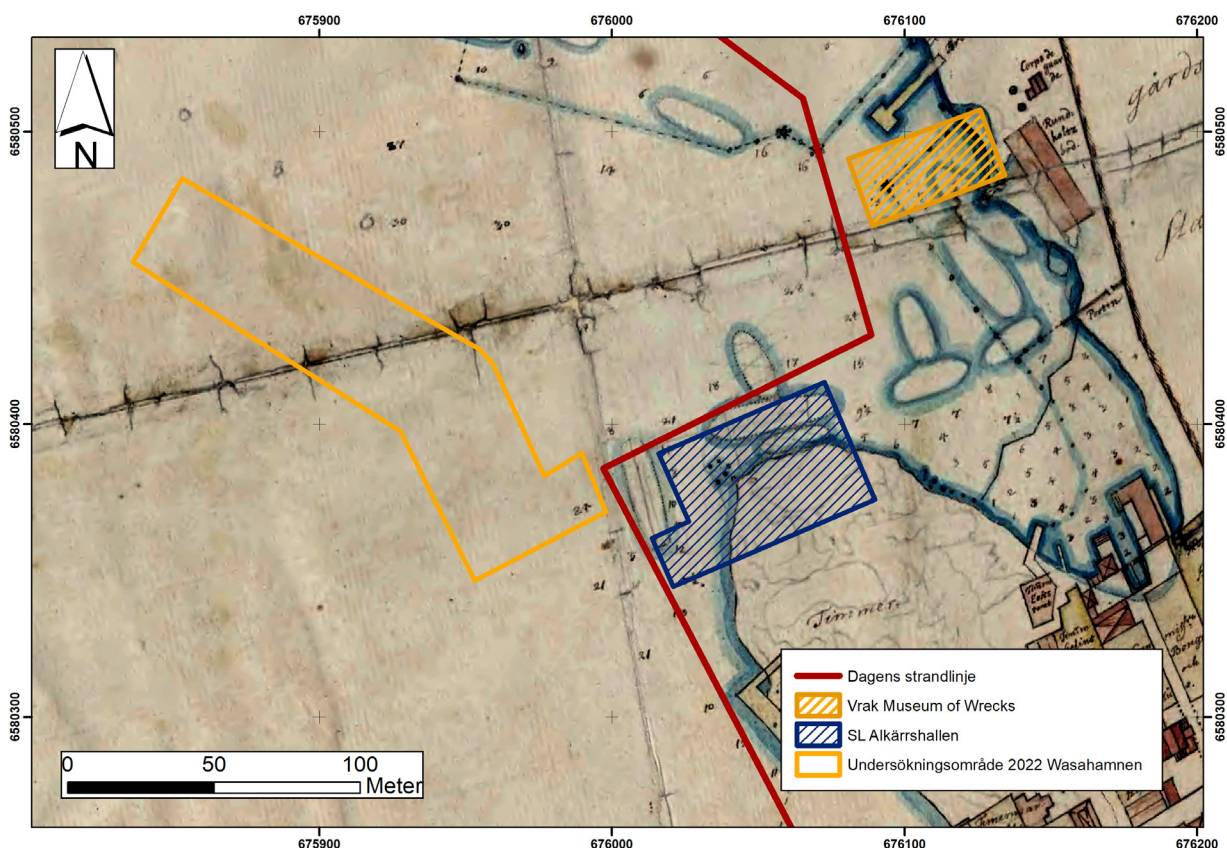
TOPOGRAFI OCH KULTURMILJÖ

Förundersökningsområdet är beläget inom fornlämningen Stockholms stadslager L2015:7789. Området ligger i nära anslutning till den södra delen av flottans gamla örlogsvarv (Galärvarvet). Från början var Galärvarvet en del av den kungliga jaktmarken. Djurgårdsöns nordvästra del uppläts 1723 för att man där skulle dra upp galärskepp på land vintertid där ett trettiotal galärskjul uppfördes under mitten av 1700-talet. (Stahre 2005: 38).

På flera historiska kartor, bland annat en av Carl Friedrich Hauswolfs från 1739 (fig. 2), kan flera skeppsvrak utmarkerade i området nära Wasa-

hamnen urskiljas. Värt att notera är skeppsvrakat som är utmärkt strax utanför den sydöstra änden av undersökningsområdet i figur 2.

År 1896 beslutades att den södra delen av varvet tillfälligt skulle bli en del av den Allmänna konst- och industriutställningen (Stockholmsutställningen), som ägde rum år 1897 på stora delar av Djurgården. Vid denna tidpunkt lät man riva och bygga om de flesta byggnader i Galärvarvets södra del. Flottan hade en utställning på land, men fick även ställa ut fartyg i vattenområdet utanför södra Galärvarvet. Området var avgränsat av en

FIGUR 2. Förundersökningsområdet och dagens strandlinje rektifierat på Carl Friedrich Hauswolfs "vrakkarta" från 1739. © Krigsarkivet. Notera det inritade skeppsvrakat vid landanslutningen för pontonerna (öster om undersökningsområdet). Röda linjen markerar dagens strandlinje, den blåa markeringen visar där SL:s Alkärrshallen befinner sig idag. Bearbetat av Håkan Thorén och Marco Alí, SMTM.

FIGUR 4. Ett flygfoto från 1969. Den stora byggnaden som ligger i vattenområdet innanför undersökningsområdet är det gamla Wasavarvet. Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Håkan Thorén och Marco Allé, SMTM.

flottbro som gick från flottans utställningshall till en maskinhall. På flottbron fanns en station för förtöjning av delvis elektriska ångbåtar. Den skulle kunna ha varit belägen inom undersökningsområdet. Där SL Alkärrshallen (som byggdes under 1990-talet) ligger idag hade man låtit bygga "maskinhallen", en stor konstruktion av metall och glas där alla maskiner skulle rymmas (tåg, lok, ångmaskiner etc.) (fig. 3) (Osterman 1899: 225ff).

I en tidningsartikel i Stockholms-Tidningen från 19 oktober 1896 framgår att man i samband med arbeten inför utställningen hade hittat en kanon på två meters djup. I samma artikel står att det inom den tidigare flottans område, 20 meter från bryggan, hade påträffats resterna efter ett stort fartyg på fem och en halv meters djup.

Marcus Hjulhammar framför en teori om att fartygslämningen som påträffades vid arbetena inför utställningen skulle kunna vara resterna av örlogsfartyget Västervik, som ska ha förlit 1676 efter en kraftig brand någonstans mellan Nybroviken, Galärvarvet och Skeppsholmen (Hjulhammar 2010:143ff).

I november 1961 flyttades örlogsskeppet Vasa till pontonhuset vid Alkärrret (Wasavarvet). Orsaken till att fartyget flyttades dit från Beckholmen var att Beckholmen ingick i det militära området av Stockholms Örlogsvarv vilket försvårade museiverksamheten. Wasavarvets norra del var belägen i den södra delen av undersökningsområdet (Helmerson 2013:57ff) (fig. 4).

Galärvarvet var stängt för allmänheten fram till 1969 när flottans verksamhet flyttades till Muskö. Området byggdes om med parker och byggnaderna som inte revs användes för andra ändamål. Idag finns minsveparhallen kvar (som blivit Junibacken), galärskjulen 16 och 17 (som rymmer Spritmuseum), båthallarna 1 (The Viking Museum) och 2 (Vrak - Museum of Wrecks), Dyktankhuset och flera andra mindre byggnader.

I dag finns också en stor gästhamn, Wasahamnen för fritidsbåtar öster om området. Wasahamnen invigdes 1982.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

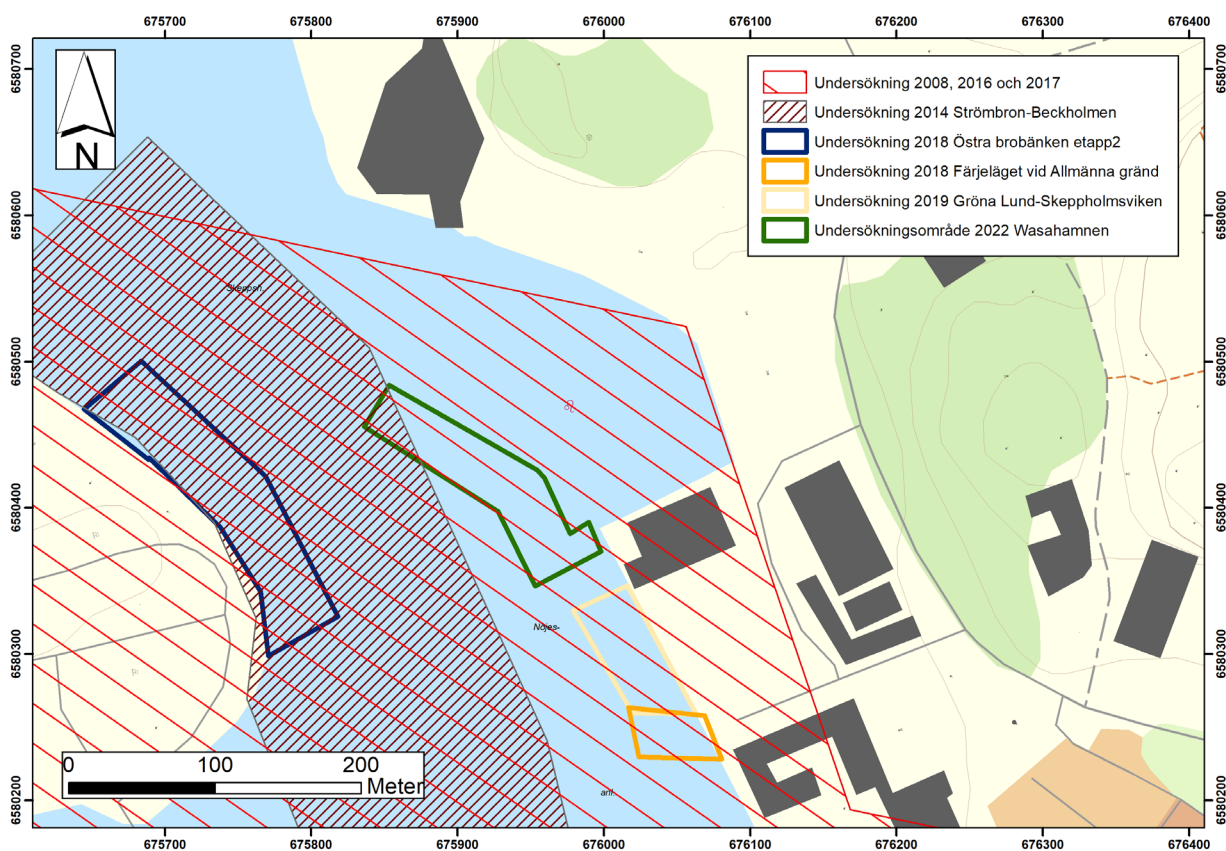
En geofysisk kartering av stora delar av Stockholms inre vatten gjordes 2008 av Marin Miljöanalys AB på uppdrag av Stockholms stad. SMTM fick i uppdrag att analysera det insamlade data. 310 indikationer togs ut varav 103 stycken ansågs vara tydliga fartygslämningar, 107 möjliga fartygslämningar och 100 indikationer bedömdes vara områden med flera indikationer samt indikationer som inte kunde bedömas utan dykbesiktningar (Hjulhammar 2009).

Under åren 2016 och 2017 utförde SMTM en uppdatering av 2008 års undersökning. Även vid denna tidpunkt hade SMTM fått sonardata ifrån

Marin Miljöanalys AB. Den nya och mer högupplösta data möjliggjorde att flera av indikationerna kunde korrigeras och en ny femgradig skala för indikationerna ersatte den tidigare tregradiga skalan (Ekberg & Fredholm 2017).

Vid undersökningarna som utfördes under åren 2008, 2016 och 2017 framkom inga indikationer i det nu aktuella undersökningsområdet utanför Wasahamnen.

Efter det har inga undersökningar gjorts i området och det som beskrivs i texten är undersökningar som har gjorts i närområdet.

FIGUR 5. Kartan visar de olika undersökningar som har genomförts under åren. Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetad av Håkan Thorén och Marco Ali, SMTM.

Bohusläns museum genomförde år 2014 en marinarkeologisk utredning på uppdrag Länsstyrelsen i Stockholms län av bland annat vattenområdet väster om förundersökningsområdet utanför Wasahamnen. Förutom den tidigare kända L2013:9411, noterades inga fornlämningar i närområdet (Arbin & Bergstrand 2015).

År 2018 genomförde SMTM:s arkeologer en marinarkeologisk utredning i vattenområdet utanför Östra brobänken (väster om undersökningsområdet 2022) på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län. Vid undersökningen påträffades kulturlager i området och fartygslämningen L2013:9411 undersöktes. Tack vare dendrokrono-

logisk analys kunde det konstateras att fartygslämningen var en fornlämning (Hansson 2021). Under åren 2018 och 2019 har SMTM genomfört två marinarkeologiska förundersökningar i vattenområdena utanför färjeläget vid Allmänna gränd och i området norr om färjeläget (strax söder om årets undersökningsområde). Vid undersökningen av området utanför färjeläget påträffades inga fartygslämningar. Dock har andra föremål påträffats i form av kritpipor och blykulor (Altrock 2018). Mellan färjeläget och årets förundersökningsområde har marinarkeologer påträffat delar till en flytbrygga och en fartygslämning, som visade sig vara en segelbåt av trä troligen från mitten av 1900-talet (Altrock 2019).

GENOMFÖRANDE

SMTM:s marinarkeologer undersökte det aktuella förundersökningsområdet med hjälp av en Side Scan Sonar den 23 maj 2022. Eftersom stora delar av området var som mest 35 meter brett karterades området med olika sökbredd (25 m och 50 m). En av de sonarindikationer som framkom, ID1, dykbesiktigades efter samråd med Länsstyrelsen i Stockholms län.

Den 28 augusti i samband med den nationella temadagen Arkeologidagen, och som en del i den publika verksamheten vid museet Vrak – Museum of Wrecks, dykbesiktigades ytterligare en av indikationerna, ID5, som ligger utanför förundersökningsområdet.

RESULTAT

Totalt togs fem sonarindikationer ut varav en, ID1, befinner sig i undersökningsområdet (se bilaga).

I den sydvästra delen av indikationen ID1 finns en stenkista, som kan ha varit fundamentet till en brygga (fig. 6). SMTM bedömer inte att stenkistan är en fornlämning. De grova pålarna (fig. 7) och konstruktionen indikerar att det handlar om en anläggning byggt efter 1850.

I den centrala delen av ID1 (fig. 6) noterades en förhöjning av botten, som består av bojstenar, stenar, samlat sediment, skräp och olika slags timmer. En av de fyrkantiga bojstenarna ligger mitt i ansamlingen. Lösa timmer iakttogs i området. Två av timren är med stor sannolikhet knän, från ett fartyg (fig. 8).

Ett annat löst timmer hade en trädymling (fig. 9) vid ena änden och var svagt böjd. Det är svårt att säga om det skulle kunna vara en del av

en fartygslämning eller om timret kan ha tillhört en gammal brygga.

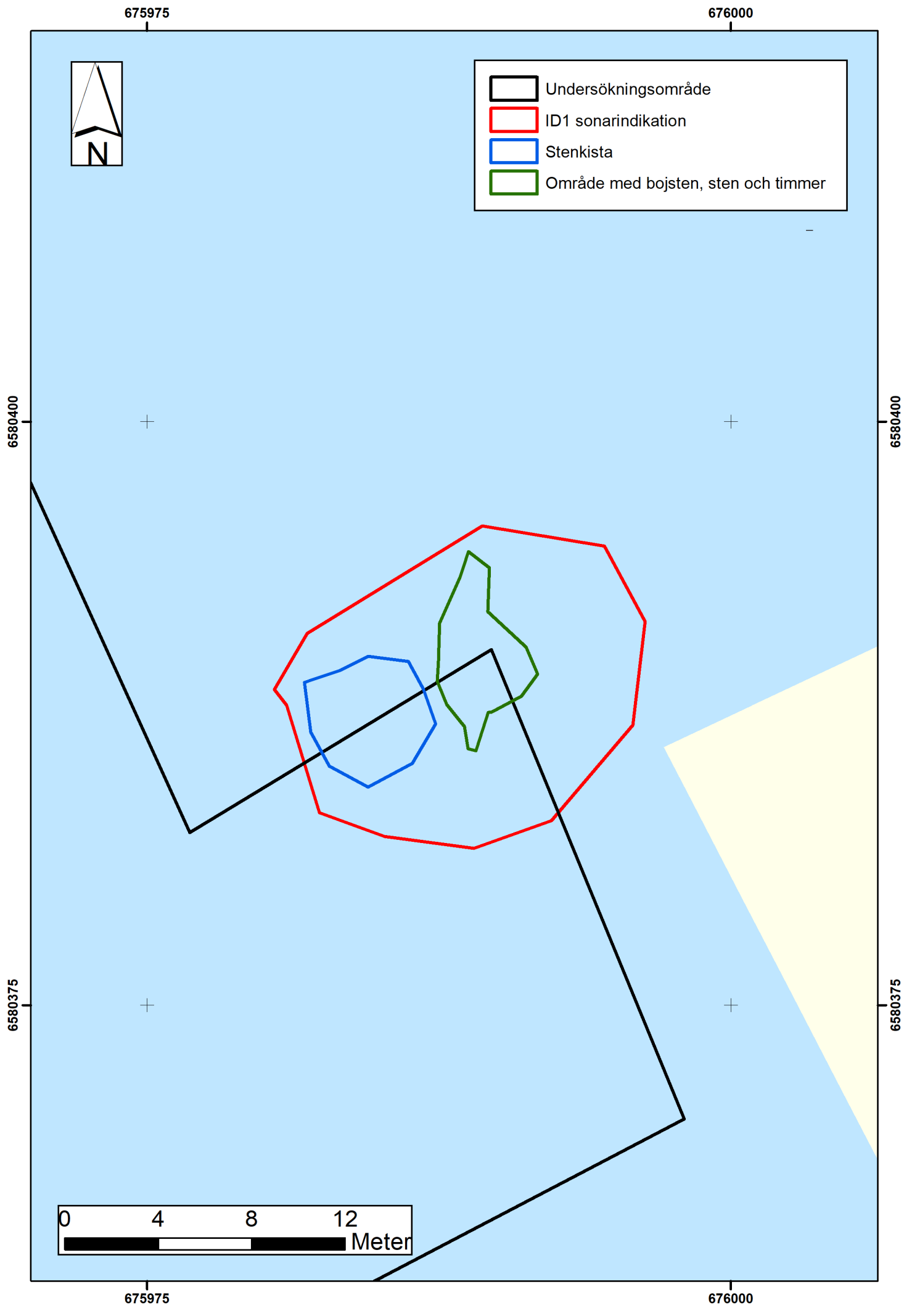
SMTM:s arkeologer noterade att vissa timmer är inkilade på botten. Det var svårt att avgöra om de tillhör ett fundament för en brygga, skeppsvrak eller om de sitter fast på grund av att bojstenarna har hamnat ovanpå. Ett av de timmer som sitter fast på botten är beläget 10 cm ifrån en av bojstenarna och det har ett runt hål synligt precis ovanför botten (fig. 10). Detta skulle kunna vara ett spant eller en del av ett bryggfundament.

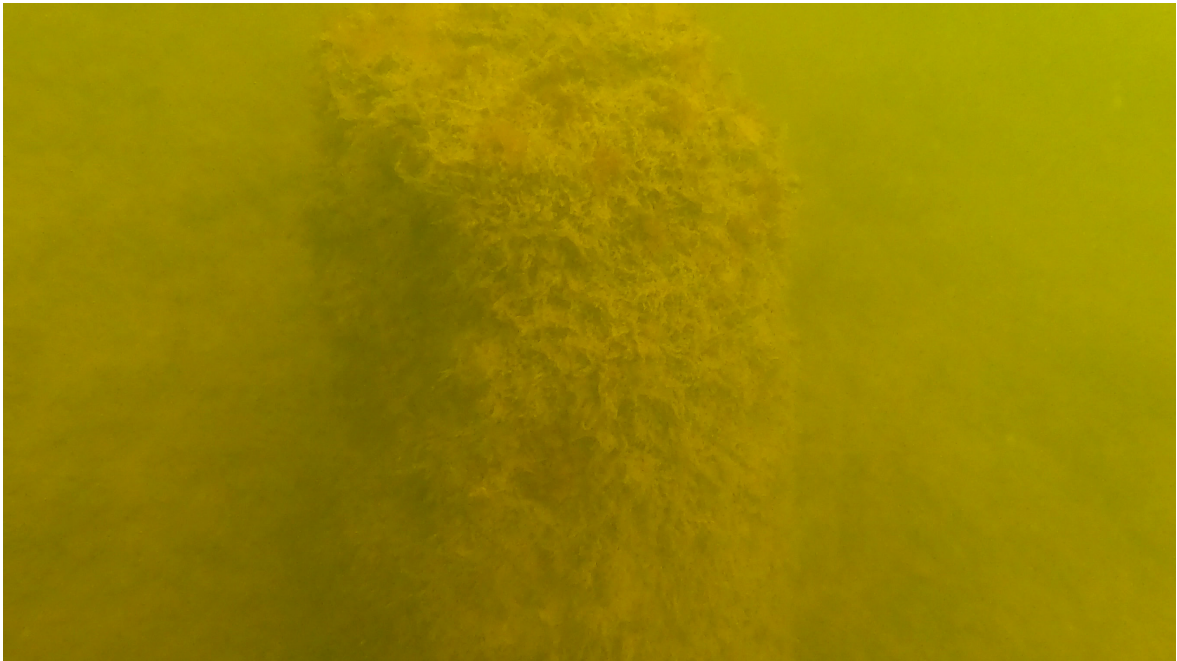
Indikationen ID5, som dykbesiktigades den 28 augusti 2022, är belägen utanför förundersökningsområdet strax intill museifartyget St. Erik. På botten kunde marinarknologerna konstatera att indikationen bestod av kraftiga runda timmer samt minst två stycken betongblock med järnringar.

TABELL 1. Vid sonarkarteringen framkom 5 sonarindikationer.

ID	Position	Sonarfil	Skapad	Klassificering	Beskrivning
1	59°19.536' N 18°5.588' E	S220523_7.dvs	2022-05-23 14:14	3	Fundament till en brygga samt spridda timmer bland annat två knän.
2	59°19.528' N 18°5.597' E	S220523_7.dvs	2022-05-23 14:15	5	Sjunken ponton eller brygga.
3	59°19.549' N 18°5.571' E	S220523_4.dvs	2022-05-23 14:25	3	Avlångt objekt, timmer eller del av fartygslämning.
4	59°19.564' N 18°5.546' E	S220523_4.dvs	2022-05-23 14:25	5	Dykdalb, synlig ovan ytan.
5	59°19.597' N 18°5.439' E	S220523_2.dvs	2022-05-23 14:27	3	Timmer och betongblock.

FIGUR 6. Kartan visar undersökningsområdet med de olika delarna av ID1 avgränsade. Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetad av Håkan Thorén och Marco Alí, SMTM. Skala 1:200.

FIGUR 7. En av stenkistans runda pålar, som kan ha varit en del av ett bryggfundament (inom ID1).
Foto: Mikael Fredholm, 2022, SMTM (Digitalt museum: VK. V 0001).

FIGUR 8. Ett av de två lösa knän som påträffades och som ligger i anslutning till en bojsten. Foto: Marco Alí, 2022, SMTM (Digitalt museum: VK.V 0002).

FIGUR 9. Ett timmer med en trädymling. Foto: Mikael Fredholm, 2022, SMTM (Digitalt museum: VK.V 0003).

FIGUR 10. Ett timmer nedkilad i sedimenten. Den vita ringen markerar det hål som noterades precis ovanför botten. Foto: Marco Alí, 2022, SMTM (Digitalt museum: VK.V 0004).

DISKUSSION OCH TOLKNING

Området där ID1 befinner sig ligger i nära anslutning till SL:s Alkärrshallen samt en av ingångarna som mindre båtar använder för att ta sig till Wasahamnens bryggor. På botten i centrala delen av ID1 finns en stor ansamling av bojstenar, kablar, kättingar och olika typer av timmer. Det är svårt att bedöma om alla timmer som ligger på botten har tillhört ett fartyg eller äldre bryggor.

Förundersökningsområdet ligger i anslutning till det som under en lång period har tillhört svenska flottans område. Området har troligen blivit påverkat av de olika verksamheter som bedrivits ovanför eller invid förundersökningsområdet. Några exempel från de senaste 150 åren är anläggandet av maskinhallen samt flottbron inför Stockholmsutställningen 1897, Wasavarvets verksamhet fram till 1990, anläggandet av SL:s

Alkärrshallen och nedläggningen av bojstenar för anläggandet av Wasahamnen.

Området kring ID1 verkar påverkat av olika arbeten på botten och på land, det är möjligt att det under bojstenarna och de yngre kulturlagren finns lämningar efter ett fartyg som täckts av material från olika verksamheter som bedrivits i området. I så fall skulle delar av fartygslämningen kunna vara täckt av kajen där SL:s Alkärrshallen idag ligger. På denna plats finns en fartygslämning markerad på en karta från 1739, vilket indikerar att eventuella lämningar kan utgöra fornlämning.

Inga fornlämningar berördes inte av den planerade uppankningen.

Efter att ha undersökt områdets historia samt fynden gjorda 1896, kan det konstateras att området i hög grad är intressant.

REFERENSER

Altrock, Håkan (2018). *Färjeläget vid Allmänna gränd: Arkeologisk förundersökning*, RAÄ-nr Stockholm 103:1, Fastigheten Djurgården 1:1, Stockholms stad, Stockholms län, Södermanland. Stockholm: Sjöhistoriska museet. Tillgänglig på Internet: https://www.vrak.se/globalassets/dokument/marinarkeologi/rapporter/2018/t_vrak_rapport_2018_8_farjelaget-vid-allman-na-grand.pdf

Altrock, Håkan (2019). *Gröna Lund - Skeppsholmsviken* [Elektronisk resurs]. Statens maritima museer. Tillgänglig på Internet: https://www.vrakmuseum.se/globalassets/rapporter/2019/2019_7.pdf

Arbin, Staffan von & Bergstrand, Thomas (2015). *Strömbron-Beckholmen: sjöförläggning av fjärrkylaledningar : arkeologisk utredning : Norrström, Strömmen, Saltsjön och Ladugårdslandsviken, Stockholms stad och kommun*. Uddevalla: Bohusläns museum

Ekberg, Göran & Fredholm, Mikael (2017). *Fartygslämningar i Stockholms inre vatten: arkeologisk förstudie, Stockholm och Nacka kommuner*. Stockholm: Sjöhistoriska museet. Tillgänglig på Internet: https://www.vrak.se/globalassets/dokument/marinarkeologi/rapporter/2017/t_vrak-rapport-2017-8-fartygslamningar-i-stockholms-inre-vatten.pdf

Hansson, Jim (2021). *Östra Brobänken etapp 2. arkeologisk utredning och undersökning: L2015:7789 och L2013:9411. Skeppsholmen, Stockholms kommun, Stockholms socken, Stockholms län*. Stockholm: Vrak - Museum of Wrecks. Tillgänglig på Internet: https://www.vrak.se/globalassets/dokument/marinarkeologi/rapporter/2021/t_vrak_rapport_2021_7_ostra_brobanken_etapp_2.pdf

Helmerson, Klas (2013). *Att fånga tillfället: hur ett fiaskobaserat ettföremålsmuseum blev världsberömt*. Stockholm: Vasamuseet

Hjulhammar, Marcus L. (2009). *100 nya vrak: arkeologisk analys av geofysisk kartering inför utökad vattenverksamhet för Slussenprojektet i Stockholm, Uppland och Södermanland, Stockholms och Nackas kommuner*. Stockholm: Statens maritima museer. Tillgänglig på Internet: https://www.vrak.se/globalassets/dokument/marinarkeologi/rapporter/2008/t_vrak_rapport_2008_10_100-nya-vrak.pdf

Hjulhammar, Marcus L. (2010). *Stockholm från sjösidan: marinarkeologiska fynd och miljöer*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Osterman, j. Christian. (1899). *Flottans utställning. i Looström, Ludvig (red.). Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897: officiell berättelse*. Stockholm: Wahlström & Widstrand (sid. 225-233).

Stahre, Nils-Gustaf, Stockholms gatunamn, 3., utök. och rev. uppl., Stockholmia, Stockholm, 2005.

Stockholms-Tidningen. 19 oktober 1896. Tillgänglig på internet: <https://tidningar.kb.se/2812922/1896-10-19/edition/150497/part/1/page/2/?q=Nybrovikens&from=1896-10-17&to=1896-10-31>

Åberg, Alf (1982). *Det militära Djurgården*. Stockholm: Kungl. Djurgårdens förvaltning.

Internetkällor

Spritmuseum, galärskjulen. <https://spritmuseum.se/om-spritmuseum/galarskjulen/>
[2022-08-01]

Fornsök, Riksantikvarieämbetets söktjänst Fornsök: <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Kartor och flygfoton

Ritning av Carl Friedrich von Hauswolff 1739. © Foto Krigsarkivet ref: SE/KrA/0492/A 191a/02:00a.

Situationsplanen över Stockholms allmänna konst- och industriutställningen är tagen från det stora tvåbandsverket: Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897: officiell berättelse. Stockholm, 1899-1900. Stockholms stadsmuseum.

Lantmäteriet, GSD Terrängkartan

Lantmäteriet, historiska flygfoton, GeoLex: 61_112f_01k_04

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Statens maritima och transporthistoriska museers (SMTM) dnr: 5.3.1-2022-785

Länsstyrelsens dnr, beslutsdatum: 431-23199-2022, 2022-05-09

Fornreg uppdragsnummer: 202200675

Lämningsnr: L2015:7789

RÄA-nr: Stockholm 103:1

SMTM projektnr: 2081206

SMTM projektledare: Marco Ali

Orsak till utredningen: Placering av pontonhamnar

Uppdragsgivare: Kungliga Svenska Segel Sällskapet

Undersökningstyp: Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte, Wasahamnen.

Undersökningstid: 2022-05-23 och 2022-05-25

Utredd yta: 6 700 m²

Plats/Fastighet: Djurgården 1:1

Socken: Stockholm

Kommun: Stockholm

Län: Stockholm

Landskap: Uppland

Koordinatsystem: SWEREF99TM

Koordinater för utredningens sydvästra hörn: N 67593, E 6580346

Vattendjup: 2-6 m.

Dokumentationshandlingar:

Rapporten förvaras digitalt på Riksantikvarieämbetets webbplats Forndok.

Digitalt dokumentationsmaterial: Video, stillbildsfotografier och digitala ritningar

förvaras digitalt på Statens maritima och transporthistoriska museers servrar.

Samtlig lagring är redundant och backupkopior förvaras på fysiskt skild plats från

huvudlagringen. Vid den digitala hanteringen av dokumentationsmaterialet

och rapportframställningen har följande programvaror använts: Esri ArcMap,

Microsoft Word, Photo Shop, Deep View.

Fotografier: 4 st fotografier arkiveras i databasen PRIMUS på Statens maritima och

transporthistoriska museer. Fotonr: VK.V 0001-VK.V 0004.

GIS/mätdata: arkiveras på Statens maritima och transporthistoriska museers servrar.

Fynd: Inga fynd tillvartogs.

Deltagarförteckning SMTM

Personal i fält: Marco Ali, Håkan Altrock och Mikael Fredholm.

SONARBILAGA

Indikationerna är klassificerade enligt SMTM:s femgradiga skala:

1. Fartygslämning
2. Trolig fartygslämning
3. Möjlig fartygslämning eller annat objekt
4. Område med flera indikationer
5. Fast lämning

Fartygslämning: En definitiv klassificering som är fastställd genom multibeam, side scan sonar, ROV (fjärrstyrd undervattensfarkost) eller dykning. Det betyder att det inte råder några tvivel om att det påträffade objektet är en fartygslämning. Dess ålder kan vara bestämd om dykning har skett på platsen eller om lämningen inspekterats med hjälp av en ROV.

Trolig fartygslämning: En definitiv klassificering är möjlig först efter att en besiktning, genom dykning eller ROV (fjärrstyrd undervattensfarkost), har genomförts. En första bedömning av objektet kan göras vid det tillfället då objektet påträffas, men innan en besiktning är genomförd klassificeras objektet inte som fartygslämning.

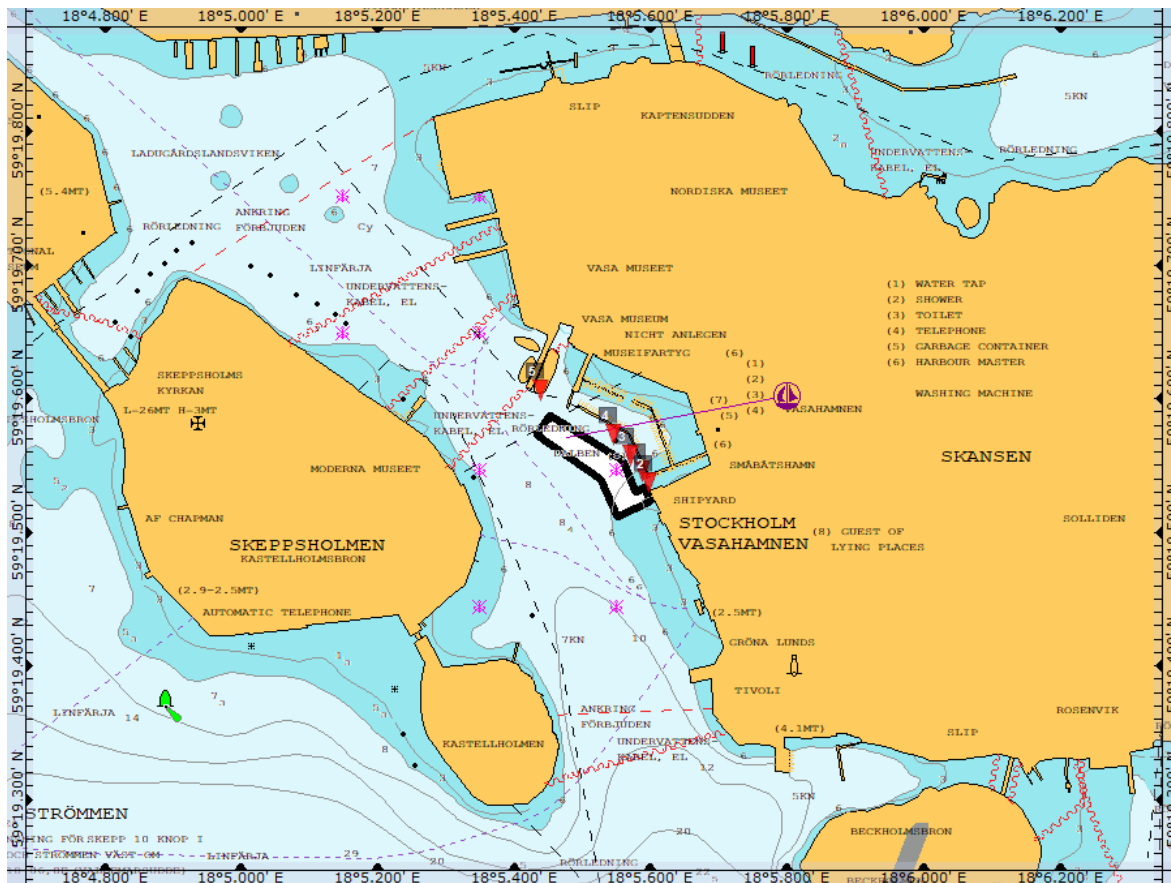
Möjlig fartygslämning eller annat objekt: Här kan det inte uteslutas att det påträffade objektet är en fartygslämning utan att en besiktning genomförs. Det kan även röra sig om andra typer av objekt såsom bilvrak, flygplan, rör m.m.

Område med flera indikationer: Ett område på botten som innehåller flera objekt, bestående av exempelvis timmer, stenar, skeppsdelar m.m. Fartygslämningar ska helst inte innefattas i begreppet område med flera indikationer.

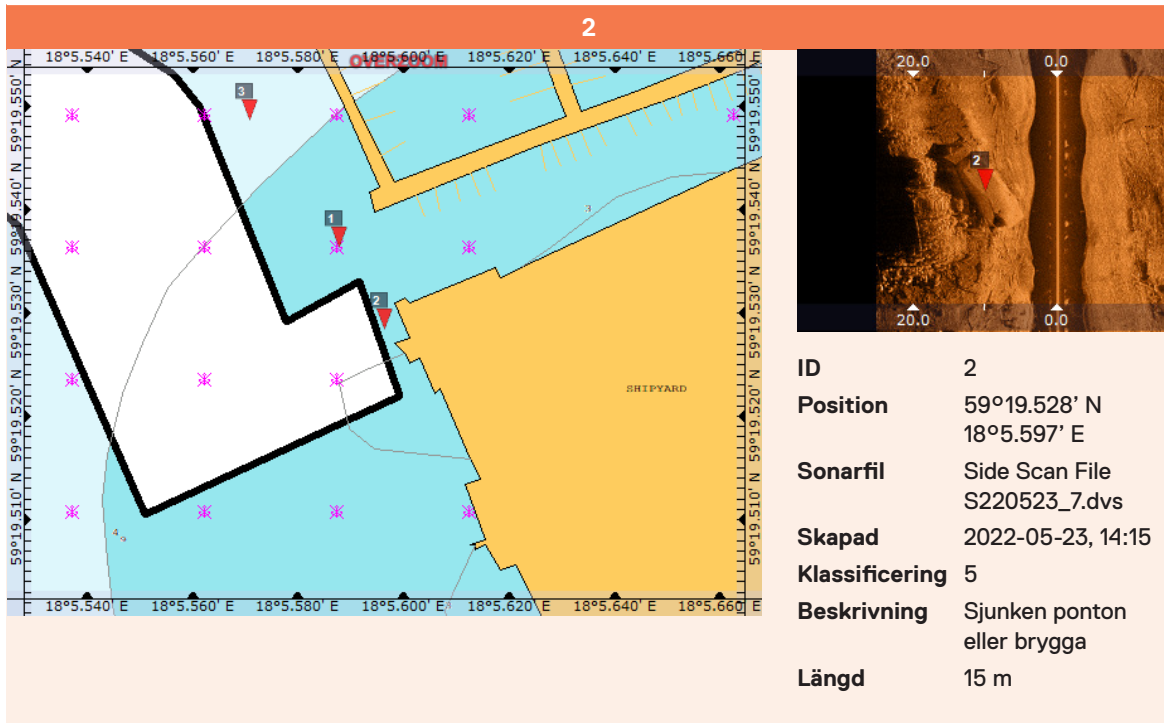
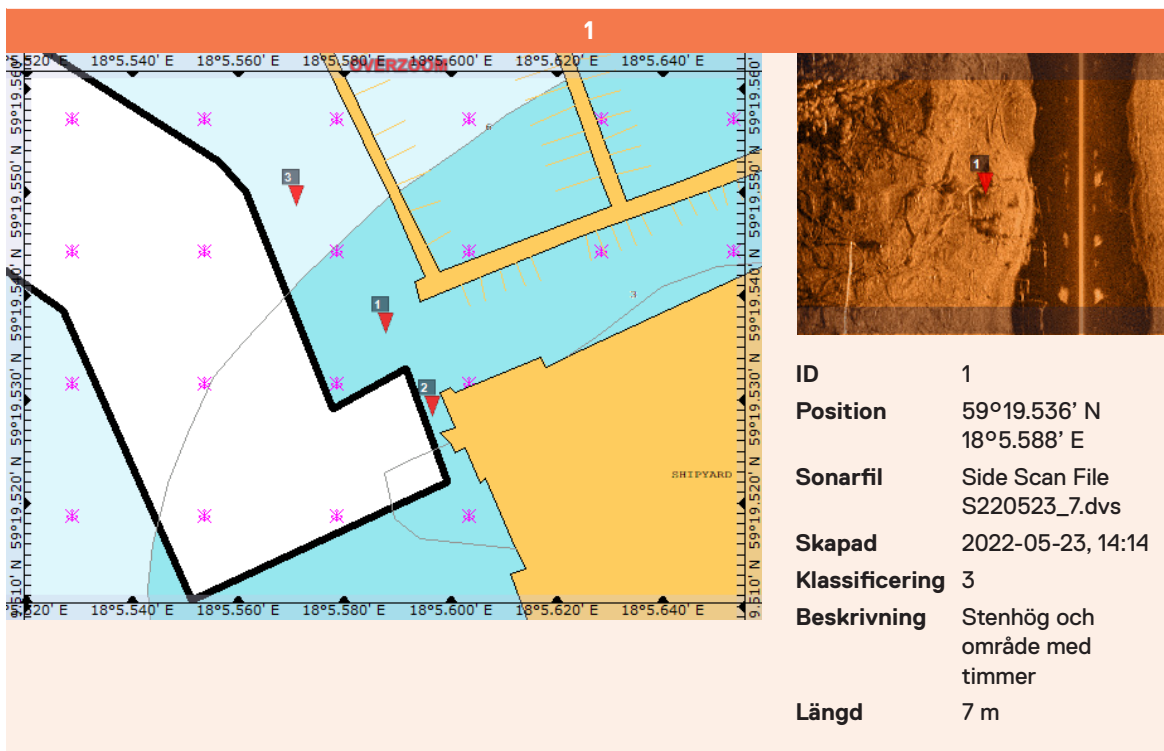
Fast lämning: Lämningar på botten såsom pålverk, pir- eller bryggrester, fundament till broar eller efter t.ex. sjömärken. Till denna klassificering hör även geologiska formationer.

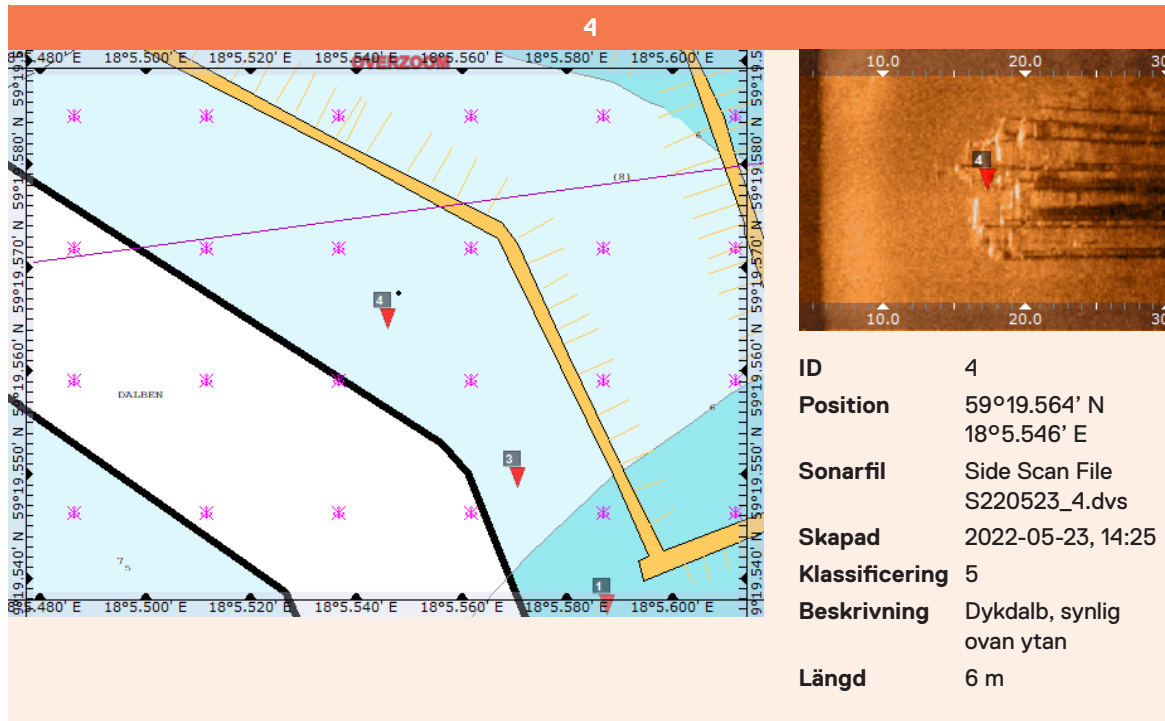
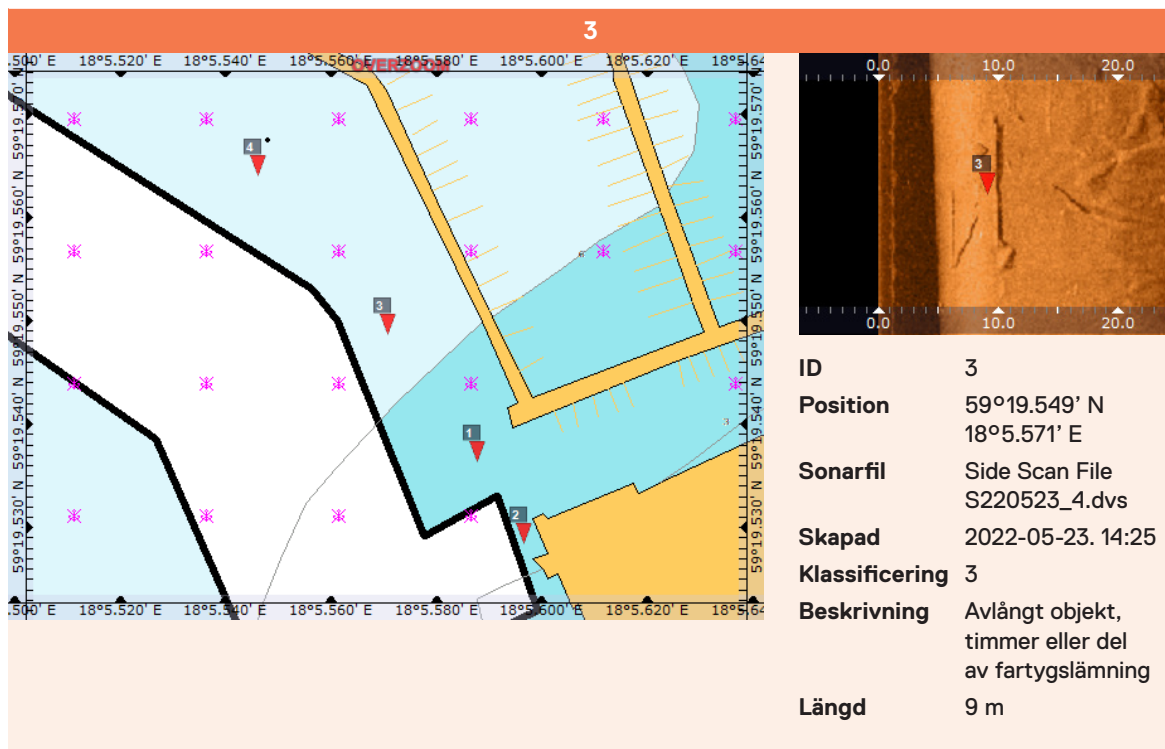
Sonarrapport Wasahamnen 2022-05-23

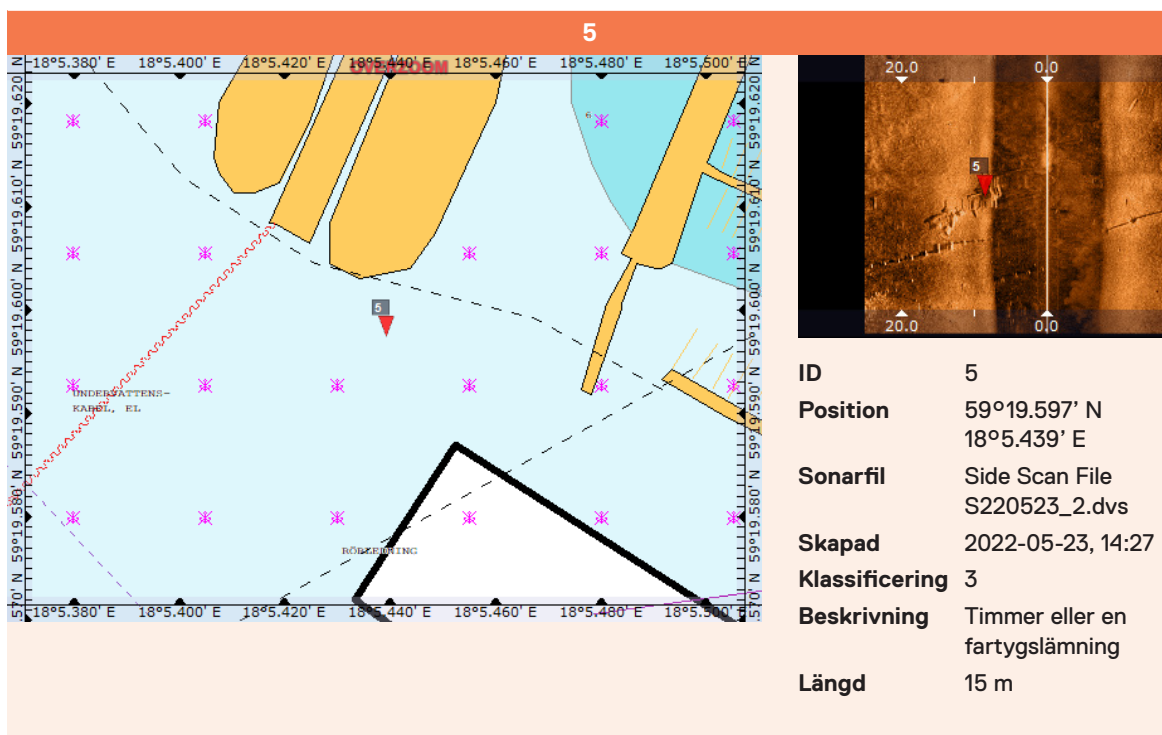
Översiktskarta

ID	Position	Sonarfil	Skapad	Klassificering	Beskrivning
1	59°19.536' N 18°5.588' E	S220523_7.dvs	2022-05-23, 14:14	3	Stenhög och område med timmer
2	59°19.528' N 18°5.597' E	S220523_7.dvs	2022-05-23, 14:15	5	Sjunken ponton eller brygga
3	59°19.549' N 18°5.571' E	S220523_4.dvs	2022-05-23, 14:25	3	Avlangt objekt, timmer eller del av fartyglämning
4	59°19.564' N 18°5.546' E	S220523_4.dvs	2022-05-23, 14:25	5	Dykdalb, synlig ovan ytan
5	59°19.597' N 18°5.439' E	S220523_2.dvs	2022-05-23, 14:27	3	Timmer och betongblock

WASAHAMNEN

Inför Kungliga Svenska Segel Sällskapets (KSSS) planerade anläggande av en provisorisk pontonhamn utanför Wasahamnen i Stockholm (fig. 1) har Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) genomfört en marinarkeologisk förundersökning i avgränsande syfte. En side scan sonarkartering av aktuellt vattenområde utfördes, med efterföljande dykbesiktning. Förundersökningen genomfördes 23 och 25 maj 2022 på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Fem stycken sonarindikationer togs ut varav en inom undersökningsområdet, ID1. Indikationen ID1 dykbesiktigades och visade sig vara ett område med en förhöjning på botten. I området noterades bojstenar, sten, olika timmer, flaskor, plastavfall och två stycken lösa timmer, som med stor sannolikhet är knän från en fartygslämning. I den östra delen av området finns det en stenkista med pålar nedtryckta i sediment.